

*Др Андреј Мићовић, ванредни професор  
Факултета за хотелијерство и туризам у Врњачкој Бањи  
Универзитета у Крагујевцу*

*УДК: 347.724:004.738.5  
DOI: 10.46793/XIXMajsko.347M*

## **ОСНОВНЕ УСЛУГЕ ДИГИТАЛНИХ ПЛАТФОРМИ И СТАТУС ПРУЖАОЦА УСЛУГА\***

### **Резиме**

*У чланку су анализирана правила која су садржана у Уредби ЕУ 2022/1925, којима се настоји да се осигура праведно тржиште са могућношћу неограничене тржишне утакмице у дигиталном сектору. У том циљу дефинисана су правила на основу којих пружалац дигиталних услуга, ако испуни одређене критеријуме, стиче статус тзв. надзорника приступа. То лице тиме стиче и низ обавеза које ће морати да поштује у односу према пословним и крајњим корисницима поводом пружања неке од тзв. основних услуга (попис основних услуга је дат у Уредби) које су наведене у одлуци о утврђивању статуса. Све те обавезе, помоћу којих се обезбеђује праведност и отвореност дигиталног тржишта, према начину на који су дефинисане, разврстане су у две групе: на негативне, оне из којих за надзорника приступа проистиче одређена забрана, јер не сме да нешто чини, захтева или спречава, и позитивне, оне из којих за надзорника приступа проистиче обавеза допуштања или давања. Уколико постоје оправдани разлози, надзорник приступа може да буде у целости или делимично ослобођен од одређене обавезе, доношењем акта о суспензији или о изузећу.*

***Кључне речи:** надзорник приступа, основне услуге, тржиште, платформа, крајњи корисник, пословни корисник.*

### **1. Уводне напомене**

Крај прошлог и почетак овога века карактерише феномен раста услужног сектора у смислу непрестаног ширења спектра услуга (данас услужне делатности чине преко 70 посто свих делатности, односно

---

\* Рад је написан у оквиру Програма истраживања Факултета за хотелијерство и туризам у Врњачкој бањи, Универзитета у Крагујевцу за 2023. годину који се финансира из средстава Министарства науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије.

разликује се више од 1600 врста услуга, чији се број непрестано повећава) и утицаја на даљи економски развој државе. Међу њима издвајају се тзв. технички засноване услуге,<sup>1</sup> које се пружају уз употребу одговарајуће опреме. Ради се о дигиталном сектору и дигиталним услугама, чији се развој, у оквирима којима се обезбеђује праведност и слободна тржишна утакмица, подстиче доношењем одговарајућих аката на нивоу ЕУ,<sup>2</sup> јер се сматра да је дигитализација<sup>3</sup> кључ за економски опоравак и раст на глобалном плану.<sup>4</sup>

Дигитални сектор и услуге, а нарочито услуге интернетске платформе, имају све важнију привредну улогу, и то зато што омогућавају предузетницима да дођу до корисника, олакшавају прекограничну трговину и отварају потпуно нове пословне могућности великом броју трговачких друштава у корист потрошача.<sup>5</sup> Овај сектор обухвата производе и услуге који се пружају путем или помоћу услуга информационог друштва (чл. 2. ст. 1. тач. 4. Уредбе ЕУ 2022/1925). За услуге информационог друштва је карактеристично да се пружају: обично уз накнаду; на даљину (на даљину значи да се услуга пружа без да су стране истовремено присутне), електронским средствима (значи да се услуга на почетку шаље и прима на

---

<sup>1</sup> О класификацији услуга: Мишовић, М., *Хетерогеност услуга и хомогеност услужних правила*, Зборник: XXI век услуга и Услужног права Крагујевац, 2011, стр. 28.

<sup>2</sup> Европска комисија је 9. марта 2021. године представила програм *Пут у дигиталну десетогодишњицу* у циљу спровођења дигиталне трансформације друштва и привреде кроз усмеравање пажње на дигиталне вештине, дигиталну инфраструктуру, дигитално пословање и дигиталне јавне услуге. Видети: *Дигитално десетљеће Европе: дигитални циљеви за 2030*, [https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decade-digital-targets-2030\\_hr](https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decade-digital-targets-2030_hr)

<sup>3</sup> Дигитална транзиција, у којој је на првом месту човек, треба да се заснива на начелима која укратко гласе: дигитална трансформација у служби човека, солидарност и укљученост, слобода избора, учествовање у дигиталном јавном простору, сигурност, заштита и јачање положаја те одрживост. О томе: Саопштење Комисије о доношењу декларације о дигиталним правима и начелима за дигиталну десетогодишњицу, Брисел, 26. 1. 2022, COM(2022) 27 final

<sup>4</sup> У функцији дигитализације у Одлуци 2022/2481 о програму политике за дигиталну десетогодишњицу до 2030. године (Сл. лист ЕУ, Л 323 од 19. 12. 2022) постављени су следећи дигитални циљеви: најмање 80% становништва старости од 16 до 74 године треба да располаже барем са основним дигиталним знањем; сви крајњи корисници на фиксној локацији покривени су са гигабитном мрежом; најмање 75% предузећа користи се са једном или више технологија (рачунарство у облаку, вештачка интелигенција, велика количина података); 100% кључних јавних услуга доступно је путем интернета, 100% грађана има приступ електронским здравственим картонима, 100% грађана има приступ сигурним електронским средствима идентификације (чл. 4).

<sup>5</sup> Преамбула 1 Уредбе ЕУ 2022/1925 о праведним тржиштима са могућношћу неограничене тржишне утакмице у дигиталном сектору и измени директива 2019/1937 и 2020/1828 (Сл. лист ЕУ, Л 265 од 27. 10. 2022). У даљем тексту: Уредба ЕУ 2022/1925.

одредишту помоћу електронске опреме за обраду и складиштење података те у потпуности шаље, преноси и прима телеграфски, радио везом, оптичким средствима или осталим електромагнетним средствима); на лични захтев примаоца услуга (услуга се пружа преносом података на лични захтев).<sup>6</sup> Због тога што не испуњавају неки од наведених захтева бројне услуге се не подводе под услуге информационог друштва.<sup>7</sup>

Услуге платформе, које су сврстане, у складу са Уредбом 2022/1925, у групу основних услуга, имају низ обележја које предузетници који их пружају могу искористити. Између осталог, оне доприносе повезивању великог броја пословних корисника с великим бројем крајњих корисника, при чему они постају у великој мери зависни од њих. У комбинацији с непоштенем праксом предузетника, који пружају основне услуге, може да дође до знатног нарушавања тржишне утакмице у подручју основних услуга и утицаја на праведност комерцијалног односа између предузетника који пружају такве услуге и њихових пословних корисника и крајњих корисника. У пракси то доводи до брзог и потенцијално далекосежног смањења избора за пословне и крајње кориснике, због чега пружаоци услуга, ако су испуњени одређени услови, могу стећи посебан статус и обавезе<sup>8</sup> у погледу пружања основних услуга.<sup>9</sup>

У даљим излагањима биће речи о томе које су услуге сврстане у групу основних услуга платформе, ко може да буде пружалац услуга и какав статус може стећи, које су обавезе пружаоца услуга.

---

<sup>6</sup> Чл. 1. ст. 1. тач. б. Директиве ЕУ 2015/1535 о утврђивању поступка пружања информација у подручју техничких прописа и правила о услугама информацијског друштва (Сл. лист ЕУ, Л 241 од 17. 9. 2015).

<sup>7</sup> Индикативна листа таквих услуга наведена је у Прилогу I Директиве ЕУ 2015/1535: на пример, услуге чији је садржај материјалан чак и када се пружају путем електронских направа, као што су аутомати за издавање готовине или карата (новчанице, железничке карте); самосталне (*off-line*) услуге: дистрибуција ЦД ромова или програмска подршка (софтвер) на дискетама; услуге које се не пружају путем система електронске обраде: (а) услуге гласовне телефоније; (б) услуге телефакса/телекса; (ц) услуге које се пружају гласовном телефонијом или факсом; (д) лекарске консултације телефоном/телефаксом; (е) консултације адвоката телефоном/телефаксом; (ф) непосредни маркетинг телефоном/телефаксом.

<sup>8</sup> У Уредби 2022/1925 или како се још назива Акт о дигиталним тржиштима утврђен је низ обавеза које ће морати да поштују и понашање које ће им бити забрањено, односно попис допуштених и забрањених пословних пракси који ће морати да примењују у свакодневном пословању како би се осигурала праведност и отвореност дигиталних тржишта. О томе: *Шта доноси Акт о дигиталним тржиштима који је ступио на снагу у ЕУ?*, <https://balkans.aljazeera.net/news/technology/2022/11/1/sta-donosi-akt-o-digitalnim-trzistima-koji-je-stupio-na-snagu-u-eu>

<sup>9</sup> Преамбула 2 Уредбе 2022/1925.

## 2. Основне услуге платформе

Начелно, према преамбули 14 Уредбе ЕУ 2022/1925 под појам основних услуга платформе подведене се оне које се пружају на разне начине и на разним уређајима или путем разних средстава или уређаја, као што су умрежена телевизија или уграђене дигиталне услуге у возилима, које могу да утичу на велики број крајњих корисника и предузетника што носи ризик од непоштених пословних пракси. Према чл. 2. ст. 1. тач. 2. Уредбе ЕУ 2022/1925 основне услуге платформе су: а) услуге интернетског посредовања; б) интернет претраживачи; в) услуге интернетских друштвених мрежа; г) услуге платформе за размену видеозаписа; д) бројно независне интерперсоналне комуникационе услуге; њ) оперативни системи; е) интернетски претраживачи; ж) виртуелни помоћници; з) услуге рачунарства у облаку; и) услуге интернетског оглашавања, укључујући све оглашивачке мреже, брзе огласа и све друге услуге посредовања у оглашавању, а пружа их предузетник који пружа било коју од основних услуга платформе наведених у тачкама од (а) до (и). С обзиром да услуге у дигиталном сектору могу брзо да се промене, остављена је могућност да се списак основних услуга допуни (чл. 19. ст. 1).

А) Услуге интернетског посредовања. – То су услуге које испуњавају све следеће захтеве: а) представљају услуге информационог друштва у смислу напред наведеног чл. 1. ст. 1. тач. б. Директиве ЕУ 2015/1535; б) омогућују пословним корисницима да потрошачима нуде робу или услуге у сврху олакшавања покретања директних трансакција између тих пословних корисника и потрошача, независно од тога где се те трансакције закључују; в) пружају се пословним корисницима на основу уговорних односа између пружаоца тих услуга<sup>10</sup> и пословних корисника који нуде робу или услуге потрошачима (чл. 2. ст. 1. тач. 2. Уредбе ЕУ 2019/1150 о промовисању праведности и транспарентности за пословне кориснике услуга интернетског посредовања).<sup>11</sup> Будући да услуге интернетског посредовања, као и интернетски претраживачи обично имају глобалну димензију, правила садржана у Уредби ЕУ 2019/1150 требала би да се примењује на пружаоце тих услуга независно од тога где им се налази пословно седиште, под условом да су испуњена два кумулативна услова. Прво, пословни корисници интернетских страница требали би да имају пословно седиште у Унији. Друго, пословни корисници интернетских страница требали би да помоћу тих услуга нуде своју робу или услуге потрошачима који се налазе у Унији (они не морају да имају

---

<sup>10</sup> Пружалац услуга интернетског посредовања може бити физичка или правна особа која пословним корисницима пружа или нуди пружање услуга интернетског посредовања ( чл. 2. ст. 1. тач. 3. Уредбе ЕУ 2019/1150), на основу уговорног односа који постоји ако обе стране изразе намеру обавезивања на недвосмислен начин на трајном носачу података, при чему није нужан изричит писани споразум (преамбула 10).

<sup>11</sup> Сл. лист ЕУ, Л 186 од 11. 7. 2019.

боравиште у Унији, нити да буду држављани неке од држава чланица) барем за део трансакције (преамбула 9).<sup>12</sup>

Б) Интернет претраживачи.<sup>13</sup> - То је дигитална услуга која корисницима омогућава претраживање, у начелу, свих интернетских страница или свих интернетских страница на одређеном језику, о било којој теми, уношењем кључне речи, говорног захтева, реченице или неког другог уноса, и добијање резултата у било ком формату у коме се могу пронаћи информације које су повезане са затраженим садржајем (чл. 2. ст. 1. тач. 5. Уредбе ЕУ 2019/1150).

В) Услуге интернетских друштвених мрежа.<sup>14</sup> – То је платформа која крајњим корисницима омогућава да се повежу и међусобно комуницирају, деле садржај и откривају друге кориснике и садржај на више уређаја, а посебно путем разговора, објава, видеозаписа и препорука (чл. 2. ст. 1. тач. 7. Уредбе ЕУ 2022/1925).

---

<sup>12</sup> Други аспекти посредовања, поводом услуга посредовања које се нуде примаоцима услуга, предмет су регулисања у Уредби ЕУ 2022/2065 о јединственом тржишту дигиталних услуга (Сл. лист ЕУ, Л 277 од 27. 10. 2022). Због експоненцијалног раста у погледу коришћења, што је повећало њихову улогу у посредовању и могућем ширењу незаконитих активности, Уредбом ЕУ 2022/2065 обухваћене су следеће услуге: услуга *само преносник информација*, која се састоји од преноса информација у комуникацијској мрежи добијених од примаоца услуге; услуга *привремени смештај*, која се састоји од преноса информација у комуникацијској мрежи добијених од примаоца услуге и укључује аутоматски и привремени смештај тих информација који се спроводи искључиво у сврху ефикасног даљег преноса информација другим примаоцима на њихов захтев; услуга *смештаја информација на послужитељу (серверу)*, која се састоји од смештаја информација добијених од примаоца услуге и на његов захтев.

<sup>13</sup> Интернет претраживачи се данас много користе, јер практично претраживање интернета није могуће на другачији начин. При томе, свако бира онај претраживач који му, с обзиром на функционалност и његове афинитете, највише одговара. Видети: *Интернет претраживачи*, <https://www.optimizacijasajta.org/pretrazivaci/internet-pretrazivaci>

<sup>14</sup> Друштвене или социјалне мреже су *online web* сервиси који корисницима омогућавају разноврсне видове комуникације и могућност личне презентације. Неке од тренутно најпопуларнијих друштвених мрежа су: *Facebook, You Tube, Twitter, Instagram, Google+, LinkedIn*. Присутност на већини друштвених мрежа је бесплатан, али постоје и опције које се плаћају. О томе: *Шта су друштвене мреже*, <https://atec.rs/sta-su-drustvene-mreze/>

Г) Услуге платформи за размену видеозаписа.<sup>15</sup> – Услуга платформи за размену видеозаписа посвећена је томе да се широј јавности пружи програми, видеозаписи које су произвели корисници, за које пружалац платформе за размену видеозаписа не сноси уредничку одговорност (чл. 1. ст. 1. тач. (аа) Директиве ЕУ 2018/1808 о аудиовизуелним медијским услугама).<sup>16</sup> Међутим, ти пружаоци обично утврђују организацију садржаја које су произвели корисници. Стога од тих пружаоца може да се тражи да предузму одговарајуће мере за заштиту малолетника од садржаја који би могао да наштети њиховом физичком, психичком или моралном развоју. Од њих се може затражити и да предузму одговарајуће мере за заштиту шире јавности од садржаја којим се подстиче насиље или мржња (преамбула 47).

Д) Бројно независне интерперсоналне комуникационе услуге. – То је подврста интерперсоналне комуникационе услуге<sup>17</sup> која спада у групу електронских комуникационих услуга.<sup>18</sup> Одређује се као услуга која се не повезује с јавно додељеним бројем (као што су интернетска телефонија, услуге слања порука и услуге електронске поште на интернету) или бројевима у националним или међународним плановима нумерисања или која не омогућава комуникацију бројем или бројевима у националним или међународним

---

<sup>15</sup> Првом платформом за размену видеозаписа сматра се платформа *shareyourworld* која се појавила 1997., основана од стране *Chase Norlina*, али није успела због тада инфериорне мрежне технологије. Појавом *peer-to-peer* технологије олакшано је слање и преузимање података посебно аудиовизуелних садржаја. Највећа промена за дељење аудиовизуелног садржаја догодила се почетком 2000-их година напретком мрежне инфраструктуре која је омогућила веће брзине слања и примања садржаја. С обзиром да су такве платформе у почетку биле замишљене тако да корисници могу да објављују садржај без ограничења, нужно су се врло брзо почели учавати проблеми таквог приступа и потреба да се уведу одређена ограничења. О томе: Баришић, Д., *Регулација платформи за размену видеозаписа у ЕУ*, Загреб, 2022, стр. 3.

<sup>16</sup> Сл. лист ЕУ, Л 303 од 28. 11. 2018.

<sup>17</sup> Интерперсоналне комуникационе услуге јесу услуге којима се омогућава интерперсонална и интерактивна размена информација, а обухватају услуге као што су традиционални говорни позиви између две особе, али и све врсте е-поште, услуга слања порука или групних разговора. Оне обухватају само поруке међу коначним бројем физичких особа, тј. броја који није потенцијално неограничен, а одређује га особа која покреће комуникацију. Услуга интерактивне комуникације подразумева могућност да прималац информације одговори. Услуге које не испуњавају те услове, као што су линеарна радиодифузија, видео на захтев, интернетске странице, друштвене мреже, блогови или размена информација између уређаја, не би се требале сматрати интерперсоналним комуникацијским услугама (преамбула 17 Директиве ЕУ 2018/1972 о Европском законуку електронских комуникација, Сл. лист ЕУ, Л 321 од 17. 12. 2018).

<sup>18</sup> То је услуга која се, по правилу, пружа уз накнаду путем електронских комуникационих мрежа.

плановима нумерисања (чл. 2. ст. 1. тач. 7. Директиве ЕУ 2018/1972 о Европском закону електронских комуникација).<sup>19</sup>

Ђ) Оперативни системи. – То је системски софтвер који контролише основне функције хардвера или софтвера и омогућава рад софтверских апликација на њему (чл. 2. ст. 1. тач. 10. Уредбе ЕУ 2022/1925).<sup>20</sup>

Е) Интернетски прегледач. – То је софтверска апликација која крајњим корисницима омогућава приступ интернетском садржају и интеракцију с интернетским садржајем на серверима који су спојени на мреже као што је интернет, укључујући самосталне интернетске прегледаче и интернетске прегледаче интегрисане или уграђене у софтвер или слично (чл. 2. ст. 1. тач. 11. Уредбе ЕУ 2022/1925).

За разлику од претраживача који се не инсталира на рачунару, већ на интернету, а користи се за тражење појединих података, односно за претраживање web страница на основу унетих кључних речи, прегледач се инсталира на рачунару, а користи се за тражење и приступ web страницама. Најпопуларнији претраживачи су *Google* и *Yahoo*, а прегледачи *Internet Explorer*, *Chrome*, *Safari* и *Firefox*.<sup>21</sup>

Ж) Виртуелни помоћник. - Виртуелни помоћник значи софтвер који може обрађивати захтеве, задатке или питања, укључујући оне на основу звучних, визуелних и писаних уноса, геста или покрета те који на темељу тих захтева, задатака или питања пружа приступ другим услугама или контролише повезане физичке уређаје (чл. 2. ст. 1. тач. 12. Уредбе ЕУ 2022/1925).<sup>22</sup>

---

<sup>19</sup> Поводом пружања ових услуга са доношењем Уредбе ЕУ 2021/1232 у погледу технологија које се употребљавају за обраду података у циљу борбе против сексуалног злостављања деце на интернету (Сл. лист ЕУ, Л 274 од 30. 7. 2021) дозвољено је да се под одређеним условима (чл. 3) одступи од правила о праву на приватност и поверљивост комуникација која су утврђена у Директиви ЕУ 2002/58 о приватности и електронским комуникацијама (Сл. лист ЕУ, Л 201 од 12. 7. 2002).

<sup>20</sup> Рани рачунари нису имали оперативни систем. Оператор је ручно уносио и покретао програме. Када су развијени програми за учитавање и покретање других програма логично је било да такви програми добију назив по ономе чији посао обављају. Најраширенији оперативни системи данашњице који се користе на рачунарима опште намене су груписани у две породице: породица Јуниксоликих и породица Microsoft Windows оперативних система. О томе: *Оперативни систем*, [https://sr.wikipedia.org/wiki/Оперативни\\_систем](https://sr.wikipedia.org/wiki/Оперативни_систем)

<sup>21</sup> О томе: *Тражилица и прегледник*, <https://hr.weblogographic.com/difference-between-search-engine-and-browser-7792/>; *Разлика између web прегледника и претраживача*, <https://hr.natapa.org/difference-between-web-browser-and-search-engine-80#menu-3>

<sup>22</sup> Виртуелни помоћник мора да буде повезан на интернет како би могао да обавља web претраживања, проналази одговоре или комуницира са другим паметним уређајима. Међу виртуелним асистентима, као што су *Alexa*, *Google Assistant*, *Bixby*, прво место заузима *Siri* (испоручује се на *Apple*-овим прописивима) са 35% тржишног удела, а *Cortana* (инсталира се на *Windows 10* рачунарима) је на другом месту са 22% удела. О

3) Услуге рачунарства у облаку. – То је дигитална услуга којом се пружа приступ надоградивом и еластичном скупу дељивих рачунарских ресурса (чл. 4. ст. 1. тач. 19. Директиве ЕУ 2016/1148 о мерама за високи заједнички ниво сигурности мрежних и информационих система широм Уније).<sup>23</sup> Ти рачунарски ресурси обухватају ресурсе попут мрежа (најчешће интернета), сервера или других инфраструктура. Појам „надоградиви” односи се на рачунарске услуге које пружалац услуга у облаку додељује на флексибилан начин, без обзира на географску локацију ресурса. Појам „еластичан скуп” употребљава се за описивање оних рачунарских ресурса који се испоручују у складу с потражњом (могућности које корисницима нуди рачунаски облак могу да буду брзо и еластично покренуте). Појам „дељиви” употребљава се за описивање оних рачунарских ресурса који се пружају већем броју корисника који деле заједнички приступ услузи (преамбула 17).<sup>24</sup>

### 3. Статус пружаоца услуга

Пружалац основних услуга платформе, без обзира на његов правни статус и начин на који се финансира, може да стекне статус надзорника приступа,<sup>25</sup> а то значи да ће морати да поштује низ обавеза и забрана, што је утврђено у

---

томе: *Какав је асистент и како функционише*, <https://bs.eyewater.com/kakav-je-asistent-i-kako-funkcionise/>; *Супи највећи виртуелни помоћник на свету*, <https://it-mixer.com/siri-najveci-virtuelni-pomocnik-na-svijetu/>

<sup>23</sup> Сл. лист ЕУ, Л 194 од 19. 7. 2016.

<sup>24</sup> Рачунарство у облаку је област рачунарства у којој се информатичке услуге (нпр. сервиси, хардверски ресурси, софтвер, базе података, документи, слике, видео, информације...) испоручују потрошачима путем интернета. Апликацијама и документима можеда се приступи са било ког уређаја и места које има приступ интернету. За разлику од стандардног концепта, који изискује постојање одговарајућег софтвера и хардвера како би могла да се активира апликација која је инсталирана, модел облака даје могућност да се приступ рачунарским ресурсима оствари само преко *Web* претраживача. Постоје бројне апликације које су базирани на рачунарству у облаку: *gmail*, *outlook.com*, *Hotmail*, *Facebook*, *LinkedIn*, *Twitter* и многе друге. Све те апликације се не инсталирају на појединачним уређајима већ им се приступа помоћу неког од интернет претраживача. О томе: *Рачунарство у облацима - Cloud computing*, <https://www.industrija.rs/vesti/clanak/racunarstvo-u-oblacima-cloud-computing> *Шта представља рачунарство у облаку (cloud computing)?* <https://www.netplanet.rs/index.php/clanci/55-sta-predstavlja-racunarstvo-u-oblaku-cloud-computing>

<sup>25</sup> Ако је предузетник који пружа основне услуге платформе средње, мало или микропозузеће, треба пажљиво размотрити да ли такав предузетник може знатно да угрози неограничену тржишну утакмицу у подручју основних услуга платформе, јер је Уредба понајпре усмерена на велике предузетнике с великом привредном снагом, а не на средња или мала предузећа или микропредузећа (преамбула 24 Уредбе 2022/1925).

Уредби ЕУ 2022/1925.<sup>26</sup> Разлог за овакво решење налази се у чињеници што се на тржишту појавио мали број великих предузетника који пружају основне услуге платформе и имају велику привредну моћ.<sup>27</sup> Они обично имају способност повезивања великог броја пословних и крајњих корисника путем својих услуга, што им заузврат омогућује да своје предности, као што је приступ великим количинама података, из једног подручја активности искористе у другом. Неки од тих предузетника врше контролу над читавим системима платформи у дигиталном сектору због чега је постојећим или новим субјектима на тржишту структурно изузетно тешко да се такмиче са њима или да им конкуришу (преамбула 3 Уредбе ЕУ 2022/1925). Осим тога, захваљујући позицији коју имају на тржишту, они имају могућност да лако постављају комерцијалне услове и то на једностран и штетан начин за њихове пословне и крајње кориснике (преамбула 13 Уредбе ЕУ 2022/1925). Зато је било неопходно да се донесу правила којима се дефинише који велики предузетници имају статус тзв. надзорника приступа,<sup>28</sup> на основу чега за њих у погледу пружања основних услуга, којима се пословни и крајњи корисници најчешће користе, настају одређене обавезе, чиме се настоји да се обезбеди слободна тржишна утакмица (могућност тржишне утакмице у подручју услуга у дигиталном сектору може да буде ограничена и ако постоји више од једног надзорника приступа за основну услугу платформе, уколико се не сузбују одређене праксе

---

<sup>26</sup> О томе: *Акт о дигиталним тржиштима: правила за дигиталне надзорнике приступа ради осигуравања отворених тржишта*, <https://digitalnakoalicija.hup.hr/akt-o-digitalnim-trzistima-pravila-za-digitalne-nadzornike-pristupa-radi-osiguravanja-otvorenih-trzista/>

<sup>27</sup> Постоји оправдана забринутост да доминација великих, односно како се још говори доминација *Четири јахача* може да угрози слободу грађана, тржишну конкуренцију и демократске институције. Јер, сваки од *Четири јахача* има потпуну доминацију на тржишту у свом сектору. *Apple* је доминантан учесник на тржишту потрошачке електронике и мобилних оперативних система, *Facebook* на пољу друштвених мрежа, *Google* на тржиштима интернет претраге, видео садржаја, интернет мапа, а *Amazon* на пољу онлајн трговине. Због монополистичког поступања великих технолошких гиганта приступило се реформи дигиталног тржишта са циљем спречавања компанија да намећу непоштене услове како компанијама, тако и потрошачима. О томе: *Надзорници приступа и дигитална тржишта: ЕУ дигитална сага се наставља*, <https://geciclaw.com/sr/eu-digitalna-saga-nadzornici-pristupa/>

<sup>28</sup> На вандигиталном тржишту пандан надзорницима приступа представљају лица која имају доминантан положај на тржишту, који могу да наруше тржишну утакмицу монополистичким понашањем, односно злоупотребом доминантног положаја. Дакле, као што чињеница да неко пружа основну услугу сама по себи не изазива забринутост у погледу одвијања слободне тржишне утакмице (преамбула 15), исто је и са доминантним положајем, све док неко не почне да злоупотребљава такав положај с циљем спречавања или ограничавања конкуренције. О томе: Варга, С., *Право конкуренције*, Нови Сад, 2007, стр. 71, 126.

надзорника којима се повећавају препреке за улазак на тржиште других предузетника – преамбула 32) и спречи непоштена пракса.<sup>29</sup>

Предузетник ће добити статус надзорника приступа у погледу пружања основних услуга ако испуњава три (објективна) критеријума:

- а) има знатан утицај на унутрашње тржиште;
- б) пружа основну услугу платформе која је важна тачка приступа путем које пословни корисници долазе до крајњих корисника; и
- в) има чврст и трајан положај у подручју свог пословања или је предвидиво да ће такав положај имати у блиској будућности (чл. 3. ст. 1. Уредбе ЕУ 2022/1925).<sup>30</sup>

Претпоставља се да предузетник испуњава наведене критеријуме:

а) у погледу тачке (а), ако остварује годишњи приход у оквиру Уније једнак или већи од 7,5 милијарди ЕУР током сваке од последње три финансијске године или ако је његова просечна тржишна капитализација или једнаковредна тржишна вредност износила најмање 75 милијарди ЕУР у последњој финансијској години, као и ако пружа исту основну услугу платформе у најмање три државе чланице;

б) у погледу тачке (б), ако пружа основну услугу платформе која у последњој финансијској години има најмање 45 милиона месечно активних крајњих корисника који имају пребивалиште или се налазе у Унији и најмање 10 000 годишње активних пословних корисника који имају седиште у Унији, што је утврђено и израчунано у складу с методологијом и показатељима утврђеним у Прилогу;<sup>31</sup>

в) у погледу тачке (в), ако су прагови из тачке (б) досегнути у свакој од задњих трију финансијских година (чл. 3. ст. 2. Уредбе ЕУ 2022/1925).

---

<sup>29</sup> Могућност неограничене тржишне утакмице и праведност међусобно су повезане: немогућност или ограничена могућност тржишне утакмице може омогућити надзорнику приступа да примењује непоштене праксе (преамбула 34 Уредбе 2022/1925).

<sup>30</sup> Другачије речено, предузетник ће добити статус надзорника приступа ако сходно прописаним параметрима има доминантан привредни и посреднички положај на тржишту. О томе: *Акт о дигиталним тржиштима: осигуравање праведних о отворених дигиталних тржишта*, [https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/digital-markets-act-ensuring-fair-and-open-digital-markets\\_hr](https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/digital-markets-act-ensuring-fair-and-open-digital-markets_hr)

<sup>31</sup> Тако, када се ради о интернетском посредовању, под тзв. активне крајње кориснике могу да се подведу само они који су се барем једном у месец дана користили услугом интернетског посредовања путем активне пријаве, постављања питања, клика или клизног помицања, или су барем једном у месец дана закључили трансакцију путем услуге интернетског посредовања, а под тзв. активне пословне кориснике они који су током целе године имали барем један производ уврштен у услугу интернетског посредовања или су у години дана закључили трансакцију коју је омогућила услуга интернетског посредовања.

Ако предузетник који пружа основне услуге платформе испуни наведене критеријуме, о томе обавештава Комисију без одлагања, а најкасније у року од два месеца и то за сваку основну услугу поводом које испуњава наведене критеријуме. Европска комисија најкасније у року од 45 дана од пријема информација утврђује за предузетника статус надзорника приступа (чл. 3. ст. 4. Уредбе ЕУ 2022/1925).<sup>32</sup>

Комисија за сваког предузетника који пружа основне услуге платформе који испуњава сваки од захтева из ст. 1., али не досеже сваки праг из ст. 2. чл. 3., утврђује статус надзорника приступа у складу с поступком који је утврђен у Уредби ЕУ 2022/1925.<sup>33</sup> У ту сврху Комисија узима у обзир неке или све следеће елементе, у мери у којој су релевантни за предузетника који пружа основне услуге платформе: а) величину, укључујући приход и тржишну капитализацију, пословање и положај тог предузетника; б) број пословних корисника који се користе основном услугом платформе како би дошли до крајњих корисника и број крајњих корисника; в) мрежне учинке и предности који се остварују на основу података, посебно у вези с приступом тог предузетника личним и неличним подацима; г) све ефекте од којих предузетник има користи,; д) зависност пословног корисника или крајњег корисника, укључујући трошкове замене и пристраност у понашању, чиме се смањује могућност пословних корисника и крајњих корисника да изврше замену или се паралелно повезују на више платформи за исту сврху; њ)

---

<sup>32</sup> Предузетник који пружа основне услуге платформе изузетно може да обори претпоставку да има знатан утицај на тржиште доказујући да иако досеже квантитативне прагове утврђене у Уредби, не испуњава захтеве за утврђивање статуса надзорника приступа. Терет доказивања да претпоставка која произлази из досезања квантитативних прагова не би требала да се примењује требао би да сноси тај предузетник (преамбула 23).

<sup>33</sup> Како би се осигурало потпуно и трајно постизање циљева Уредбе, Комисија може да спроведе истраживање тржишта ради испитивања да ли за предузетника који пружа основне услуге платформе треба утврдити статус надзорника приступа иако он не досеже квантитативне прагове утврђене у Уредби; оправдава ли системска неусклађеност надзорника приступа изрицање додатних корективних мера (мере праћења пословања или структурне корективне мере, којима се привремено забрањује надзорнику приступа учешће у поступку концентрације); треба ли на попис основних услуга платформе додати још услуга у дигиталном сектору и да ли би требало истражити додатне праксе које су на сличан начин непоштене и ограничавају могућност тржишне утакмице на дигиталним тржиштима (преамбула 73). Услуге у дигиталном сектору и врсте пракси повезаних с тим услугама могу се брзо променити. Како би се осигурало да Уредба буде увек ажурирана, да пружи делотворан и свеобухватан регулаторни одговор на проблеме које представљају надзорници приступа, важно је осигурати редовно преиспитивање пописа основних услуга платформе као и обавеза предвиђених у Уредби. То је нарочито важно како би се осигурало да се открије пракса која ће вероватно ограничити могућност тржишне утакмице у подручју основних услуга платформе (преамбула 77).

конгломератну корпоративну структуру или вертикалну интеграцију тог предузетника, које, на пример, том предузетнику омогућују унакрсно субвенционисање, комбиновање података из различитих извора или искоришћавање предности његовог положаја; или е) остала структурна обележја пословања или услуге (чл. 3. ст. 8. Уредбе 2022/1925).

За сваког предузетника за којег је утврђен статус надзорника приступа на основу ст. 4. или 8. Комисија у одлуци о утврђивању статуса наводи релевантне основне услуге платформе које се пружају у оквиру тог предузетника и које су појединачно важна тачка приступа путем које пословни корисници долазе до крајњих корисника (чл. 3. ст. 9. Уредбе ЕУ 2022/1925).

Комисија може на захтев или на властиту иницијативу у било ком тренутку поново размотрити, изменити или ставити изван снаге одлуку о утврђивању статуса донесену на основу чл. 3. због једног од следећих разлога: а) ако се чињенично стање на којем се заснивала одлука о утврђивању статуса битно променило; б) ако се одлука о утврђивању статуса заснивала на непотпуним, нетачним или обмањујућим информацијама (чл. 4. ст. 1. Уредбе ЕУ 2022/1925).

Комисија редовно, а најмање сваке три године, преиспитује испуњавају ли надзорници приступа и даље захтеве утврђене у чл. 3. ст. 1. У склопу тог преиспитивања такође се испитује треба ли изменити попис основних услуга платформе надзорника приступа.<sup>34</sup> Та преиспитивања немају суспензивано дејство на обавезе надзорника приступа. Ако на основу преиспитивања утврди да су се промениле чињенице на основу којих се за предузетнике утврђује статус надзорника приступа, Комисија доноси одлуку којом се потврђује, мења или ставља изван снаге одлука о утврђивању статуса (чл. 4. ст. 2. Уредбе ЕУ 2022/1925).

#### **4. Обавезе надзорника приступа**

Надзорници приступа су дужни да поступају у складу са обавезама које су утврђене Уредбом ЕУ 2022/1925 у погледу сваке од основних услуга платформе наведених у одлуци о утврђивању статуса. Обавезе одговарају оним праксама за које се сматра да нарушавају могућност неограничене тржишне утакмице или да су непоштене, или обоје, ако се узму у обзир особености

---

<sup>34</sup> Обавезе надзорника приступа требало би ажурирати тек након што се темељно истраже природа и ефекти одређених пракси које могу бити новоутврђене као непоштене или такве да се њима ограничава могућност тржишне утакмице на исти начин као и непоштеним праксама утврђеним у Уредби, а да притом постоји могућност да нису обухваћене подручјем примене постојећег скупа обавеза. Комисија може да покрене истрагу, како би утврдила треба ли постојеће обавезе ажурирати, било на властиту иницијативу или на образложен захтев најмање трију држава чланица (преамбула 69 Уредбе ЕУ 2022/1925).

дигиталног сектора које имају посебно негативан утицај на пословне и крајње кориснике.<sup>35</sup> Све те обавезе,<sup>36</sup> којима се настоји да се обезбеди праведност и отвореност дигиталног тржишта, према начину на који су дефинисане,<sup>37</sup> могу да се разврстају у две групе: (А) на негативне, оне из којих за надзорника приступа проистиче одређена забрана, јер не сме да нешто чини, захтева или спречава, и (Б) позитивне, оне из којих за надзорника приступа проистиче обавеза допуштања или давања.<sup>38</sup>

А/ Надзорник приступа не сме:

1. без пристанка: обрађивати, у сврху пружања услуга интернетског оглашавања, личне податке крајњих корисника који употребљавају услуге трећих страна које се користе основним услугама платформе надзорника приступа; комбиновати личне податке крајњих корисника који се прикупљају путем основне услуге платформе с подацима који се прикупљају путем других услуга; унакрсно употребљавати личне податке добијене пружањем основне услуге платформе у оквиру других услуга које надзорник приступа нуди засебно; пријављивати крајње кориснике на друге услуге надзорника приступа ради комбиновања личних података (чл. 5. ст. 2);

2. спречавати пословне кориснике да крајњим корисницима нуде исте производе или услуге путем услуга интернетског посредовања трећих страна (ово зато што би се на тај начин ограничила могућност неограниченог тржишне утакмице међу платформама – преамбула 39) или преко властитих канала (на овај начин би се непоштено ограничила слобода избора за пословне кориснике – преамбула 39) за директну продају на интернету по ценама или под условима

---

<sup>35</sup> Преамбула 31 Уредбе ЕУ 2022/1925.

<sup>36</sup> О обавезама видети: *Шта доноси Акт о дигиталним тржиштима који је ступио на снагу у ЕУ?* <https://balkans.aljazeera.net/news/technology/2022/11/1/sta-donosi-akt-o-digitalnim-trzistima-koji-je-stupio-na-snagu-u-eu>; *Велика промена на интернету: строжа правила и казне за дигиталне платформе у ЕУ*, <https://www.bankar.me/2022/11/01/velika-promjena-na-internetu-stroza-pravila-i-kazne-za-digitalne-platforme-u-eu/>; *Акт о дигиталним тржиштима: осигуравање праведних о отворених дигиталних тржишта*, [https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/digital-markets-act-ensuring-fair-and-open-digital-markets\\_hr](https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/digital-markets-act-ensuring-fair-and-open-digital-markets_hr); *Надзорници приступа и дигитална тржишта: ЕУ дигитална снага се наставља*, <https://gemiclaw.com/sr/eu-digitalna-saga-nadzornici-pristupa/>

<sup>37</sup> Како би се осигурала делотворност обавеза утврђених Уредбом и истовремено зајамчило да су те обавезе ограничене на оно што је потребно за осигурање могућности неограничене тржишне утакмице и сузбијање штетних ефеката непоштених пракси надзорника приступа, важно их је јасно дефинисати и уредити како би се надзорнику приступа омогућило да се у потпуности са њима усклади (преамбула 65 Уредбе ЕУ 2022/1925).

<sup>38</sup> У основи, питање обавеза је регулисано уз помоћ забрањујуће и наређујуће диспозиције. Првом се забрањује извршење неке радње, односно наређује неко нечињење, а другом се наређује неком да се понаша на одређени начин, да изврши неко чињење. О томе: Лукић, Р., Кошутин, Б., *Увод у право*, Београд, 2004, стр. 263.

који се разликују од оних који се нуде путем услуга интернетског посредовања надзорника приступа (чл. 5. ст. 3);

3. спречавати ни ограничавати пословне кориснике или крајње кориснике да покрену било које питање његове неусклађености с релевантним правом Уније или националним правом пред било којим релевантним јавним телом, укључујући националне судове, у вези с било којом његовом праксом (овим се не доводи у питање право пословних корисника и надзорника приступа да споразумно утврде услове за решавање спорова) (чл. 5. ст. 6);

4. захтевати од крајњих корисника да употребљавају његову услугу идентификације, сервер интернетског прегледача или платну услугу, или његове техничке услуге које подупиру пружање платних услуга, као што су системи плаћања за куповину унутар апликације, или од пословних корисника захтевати да употребљавају или нуде те услуге или осигуравају усклађеност с њима, у контексту услуга које пружају пословни корисници који се користе основним услугама платформе тог надзорника приступа (чл. 5. ст. 7);<sup>39</sup>

5. од пословних корисника или крајњих корисника захтевати да се претплате или региструју на било коју додатну основну услугу платформе као услов за могућност кориштења, приступа, пријаве или регистрације у вези с било којом од основних услуга платформе тог надзорника приступа (чл. 5. ст. 8).

Б/ Надзорник приступа има обавезу да:

1. пословним корисницима бесплатно допусти да крајње кориснике, које су стекли путем његове основне услуге платформе или путем других канала, информишу о понудама и промовишу их, између осталог под различитим условима, и да склапају уговоре с тим крајњим корисницима без обзира на то користе ли се у ту сврху основним услугама платформе надзорника приступа (чл. 5. ст. 4);<sup>40</sup>

2. крајњим корисницима допусти приступ садржају, претплатама, компонентама или другим производима и њихову употребу путем његових основних услуга платформе, ако су ти крајњи корисници такве производе

---

<sup>39</sup> Овом забраном се отклања могућност да надзорници приступа намећу властите услуге које пружају заједно с основним услугама платформе или као потпору тим услугама и истовремено штити слобода избора услуга које су алтернатива услугама надзорника приступа (видети преамбулу 43).

<sup>40</sup> Како би се спречило даље јачање њихове зависности од основних услуга платформе надзорника приступа и како би се афирмисало паралелно повезивање на више платформи за исту сврху, пословним корисницима тих надзорника приступа треба омогућити слободу избора дистрибутивног канала који сматрају најпримјеренијим за потребе интеракције с крајњим корисницима које су ти пословни корисници већ стекли путем основних услуга платформе које пружа надзорник приступа или путем других канала. Исто тако, и крајњи корисници требали би моћи слободно бирати понуде таквих пословних корисника и склапати уговоре с њима или путем основних услуга платформе надзорника приступа или путем дистрибутивног канала који пословни корисник употребљава (преамбула 40).

стекли од релевантног пословног корисника, а да се притом нису користили основним услугама платформе надзорника приступа (чл. 5. ст. 5);

3. сваком огласивачу којем пружа услуге интернетског оглашавања или трећим странама које су овластили огласивачи, на захтев огласивача, свакодневно и бесплатно даје информације о сваком огласу који је огласивач објавио у вези са следећим:

а) ценом и таксама које плаћа тај огласивач, укључујући све одбитке и додатне накнаде за сваку релевантну услугу интернетског оглашавања коју пружа надзорник приступа,

б) накнадом која се исплаћује издавачу, укључујући све одбитке и додатне накнаде, које се врше уз сагласност издавача,

в) мерилима на основу којих се рачунају цене, таксе и накнаде (у случају да издавач не да пристанак за дељење информација о накнади коју је примио, како је наведено у тачки б, надзорник приступа сваком огласивачу бесплатно пружа информације о просечној дневној накнади коју тај издавач добије, укључујући све одбитке и додатне накнаде, за релевантне огласе) (чл. 5. ст. 9);

4. сваком издавачу којем пружа услуге интернетског оглашавања или трећим странама које су овластили издавачи, на захтев издавача, свакодневно даје бесплатне информације о сваком огласу који је приказан на издавачевом простору, у вези са следећим:

а) накнадом коју је тај издавач примио и таксама које је платио, укључујући све одбитке и додатне накнаде за сваку релевантну услугу интернетског оглашавања коју пружа надзорник приступа,

б) ценом коју је платио огласивач, укључујући све одбитке и додатне накнаде, које се врше уз сагласност огласивача;

в) мерилима на основу којих се рачунају цене и накнаде (у случају да огласивач не да пристанак за дељење информација, надзорник приступа сваком издавачу бесплатно пружа информације о просечној дневној цени коју тај огласивач плати, укључујући све одбитке и додатне накнаде, за релевантне огласе) (чл. 5. ст. 10).<sup>41</sup>

---

<sup>41</sup> Услови под којима надзорници приступа пружају услуге интернетског оглашавања пословним корисницима, укључујући огласиваче и издаваче, често су нетранспарентни и нејасни. Стога би на основу обвеза у погледу транспарентности и када се то од њих затражи, надзорници приступа огласивачима и издавачима којима пружају услуге интернетског оглашавања требали пружити бесплатне информације које омогућују обема странама да разумеју цену која се плаћа за сваку од различитих услуга интернетског оглашавања које се пружају као део релевантног вредносног ланца оглашавања. Будући да надзорници приступа могу употребљавати различите моделе одређивања цена за пружање услуга интернетског оглашавања огласивачима и издавачима, на пример цену по приказу, по прегледу или на било који други начин, надзорници приступа требали би навести и метод према коме рачунају сваку од цена и накнада (преамбула 45).

У одређеним случајевима може бити примерено да Комисија додатно прецизира неке мере које одређени надзорник приступа треба да донесе како би се ефикасно ускладио са обавезама које су подложне даљем прецизирању (ради се о обавезама на чије извршење утичу разлике у услугама унутар једне категорије основних услуга платформе).<sup>42</sup> Поводом тога у чл. 6. и 7. Уредбе ЕУ 2022/1925 прописане су обавезе које се такође могу разврстати у групу А и групу Б.

А/ Надзорник приступа не сме:

1. приликом тржишне утакмице с пословним корисницима да употребљава податке који нису јавно доступни, а које су ти пословни корисници активирали или пружили приликом употребе услуга платформе, укључујући податке које су активирали или пружили клијенти тих пословних корисника (чл. 6. ст. 2);<sup>43</sup>

2. при рангирању и повезаном индексирању и претраживању ради индексирања давати предност властитим услугама и производима у односу на сличне услуге или производе треће стране (поводом рангирања дужан је да примењује транспарентне, праведне и недискриминирајуће услове) (чл. 6. ст. 5);<sup>44</sup>

3. ни технички ни на неки други начин ограничавати могућности крајњих корисника да софтверске апликације и услуге, којима се приступа путем основних услуга платформе надзорника приступа, замене другима и претплате

---

<sup>42</sup> Видети преамбулу 65.

<sup>43</sup> У одређеним околностима надзорник приступа има двоструку улогу: као предузетник који пружа основне услуге платформе пословним корисницима и као лице које се истовремено такмичи с истим тим пословним корисницима у пружању истих или сличних услуга или производа истим крајњим корисницима. У циљу спречавања да надзорници приступа на непоштен начин профитирају од своје двоструке улоге прописано је наведено правило (видети преамбулу 46).

<sup>44</sup> Надзорници приступа често крајњим корисницима нуде одређене производе или услуге путем властитих основних услуга платформе или путем пословног корисника над којим имају контролу, што често доводи до сукоба интереса. Када нуде те производе или услуге на основној услузи платформе, надзорници приступа могу осигурати бољи положај за сопствену понуду, у смислу рангирања и повезаног индексирања и претраживања ради индексирања, у односу на производе или услуге трећих страна који исто тако делују на тој основној услузи платформе. У тим околностима надзорник приступа има двоструку улогу као посредник за предузетнике који су трећа страна и као предузетник који директно пружа производе или услуге. Захваљујући томе они имају могућност да наруше неограничену тржишну утакмицу за те производе или услуге на тим основним услугама платформе, на штру пословних корисника који нису под њиховом контролом (преамбула 51). У таквим се ситуацијама надзорник приступа не би смео укључити ни у који облик диференцираног или преференцијалног третмана у рангирању на основној услузи платформе, и повезаном индексирању и претраживању ради индексирања, било правним, комерцијалним или техничким средствима, у корист производа или услуга које нуди сам или путем пословног корисника који је под његовом контролом (преамбула 52).

се на њих, укључујући и одабир услуга приступа интернету за крајње кориснике (чл. 6. ст. 6);<sup>45</sup>

4. имати несразмерне опште услове за отказивање пружања основних услуга платформе и дужан је да осигура да се услови отказивања могу испунити без непотребних потешкоћа (чл. 6. ст. 13);<sup>46</sup>

Б/ Надзорник приступа има обавезу да:

1. крајњим корисницима допусти и технички омогући да лако деинсталирају било коју софтверску апликацију у оперативном систему надзорника приступа, с тим што има могућност да ограничи деинсталацију софтверских апликација које су кључне за рад оперативног система или уређаја и које треће стране технички не могу самостално понудити (чл. 6. ст. 3);<sup>47</sup>

2. допусти инсталацију и делотворну употребу софтверских апликација треће стране, као и приступ средствима која нису релевантне основне услуге платформе тог надзорника приступа. Надзорник може да предузме мере којима осигурава да софтверске апликације треће стране не угрожавају интегритет хардвера или оперативног система које пружа надзорник приступа, у мери у којој су те мере нужне и сразмерне, под условом да их је оправдао (чл. 6. ст. 4), те да не постоје мање ограничавајућа средства за заштиту интегритета хардвера или оперативног система;<sup>48</sup>

---

<sup>45</sup> Надзорници приступа не би смели ограничавати нити спречавати слободан избор крајњих корисника. Они би требало да осигурају њихов слободан избор независно од тога јесу ли произвођачи хардвера, помоћу којег се приступа таквим софтверским апликацијама или услугама, и не би требали стварати вештачке техничке или друге препреке због којих би замена била немогућа или неделотворна. Понуда одређеног производа или услуге потрошачима путем претходно инсталираних апликација, не би се смела сматрати препреком за замену (преамбула 53).

<sup>46</sup> Надзорници приступа могу ограничити способност пословних корисника и крајњих корисника да откажу претплату на основну услугу платформе на коју су се претходно претплатили. Стога би требало утврдити правила како би се избегла ситуација у којој се угрожава слобода избора пословних корисника и крајњих корисника коју основну услугу платформе употребљавају. Ради тога, надзорнику приступа не би требало допустити да пословним или крајњим корисницима непотребно отежа или закомпликује отказивање претплате на основну услугу платформе. Затварање рачуна или отказивање претплате не би требали бити компликованији од отварања рачуна или претплате на исту услугу. Надзорници приступа не би смели захтевати додатне накнаде при отказивању уговора са својим крајњим или пословним корисницима (преамбула 63).

<sup>47</sup> Како би се крајњим корисницима омогућио избор, а надзорник онемогућио да се користи различитим средствима како би дао предност властитим услугама или производима на штету истих или сличних услуга које би крајњи корисници могли добити путем од других утврђена је наведена обавеза (видети преамбулу 49).

<sup>48</sup> Правила која надзорник приступа постави за дистрибуцију софтверских апликација могу у одређеним околностима ограничити способност крајњих корисника да инсталирају и делотворно употребљавају софтверске апликације, ограничити способност крајњих корисника да приступају таквим софтверским апликацијама изван

3. пружаоцима услуга и пружаоцима хардвера допусти бесплатну и ефикасну усклађеност и приступ у сврху усклађености са истим хардверским и софтверским карактеристикама којима се приступа или којима се управља путем оперативног система или виртуелног помоћника наведеним у одлуци о утврђивању статуса.<sup>49</sup> Даље, надзорник приступа има обавезу да допусти пословним корисницима и алтернативним пружаоцима услуга које се пружају заједно с основним услугама платформе, бесплатну и ефикасну усклађеност и приступ у сврху усклађености с истим оперативним системом, хардверским или софтверским карактеристикама, независно од тога да ли су те карактеристике део оперативног система, као што су оне које су доступне том надзорнику приступа, или којима се тај надзорник приступа користи, при пружању таквих услуга (надзорник може да предузме мере, ако их оправда, којима се осигурава да усаглашеност не угрози интегритет оперативног система или виртуелног помоћника) (чл. 6. ст. 7);

4. огласивачима и издавачима, као и трећим странама које су огласивачи и издавачи овластили, на њихов захтев и бесплатно, пружа приступ својим алатима за мерење успешности и подацима који су огласивачима и издавачима потребни за спровођење сопствене независне провере огласног простора. Такви подаци пружају се на начин да се огласивачима и издавачима омогућује да употребљавају сопствене алате за проверу и мерење ради процене успешности основних услуга платформе које пружају надзорници приступа (чл. 6. ст. 8);<sup>50</sup>

5. крајњим корисницима и трећим странама које је овластио крајњи корисник, на њихов захтев и бесплатно, осигура делотворну преносивост података које је пружио крајњи корисник или података које је крајњи корисник генерисао својом активношћу у контексту употребе релевантне

---

основних услуга платформе тог надзорника приступа. Таква ограничења могу лимитирати способност крајњих корисника да бирају између различитих софтверских апликација из различитих дистрибутивних канала те би требала бити забрањена као непоштена ограничења којима би се могла ограничити могућност тржишне утакмице у подручју основних услуга платформе (преамбула 50).

<sup>49</sup> Надзорник приступа може пружати услуге или хардвер, као што су носиви уређаји, који приступају хардверским или софтверским карактеристикама уређаја којем се приступа или који се контролише путем оперативног система или виртуелног помоћника ради понуде специфичних функција крајњим корисницима. У том случају конкурентним пружаоцима услуга или хардвера, као што су пружаоци носивих уређаја, потребна је ефикасна усклађеност с тим истим хардверским или софтверским карактеристикама, као и приступ тим карактеристикама у сврху усклађености, како би могли осигурати конкурентну понуду за крајње кориснике (преамбула 55).

<sup>50</sup> Услови под којима надзорници приступа пружају услуге интернетског оглашавања пословним корисницима често су нетранспарентни и нејасни. Огласивачи и издавачи због тога су често недовољно информирани о утицају одређеног огласа. Како би се додатно побољшале праведност, транспарентност и могућност неограничене тржишне утакмице у подручју услуга интернетског оглашавања дефинисано је напред наведено правило (видети преамбулу 58).

основне услуге платформе, између осталог бесплатним обезбеђењем алата за олакшавање делотворног остваривања такве преносивости података, укључујући путем пружања континуираног приступа таквим подацима у стварном времену (чл. 6. ст. 9);<sup>51</sup>

6. пословним корисницима и трећим странама које је овластио пословни корисник, на њихов захтев и бесплатно, пружа делотворан, висококвалитетан, континуиран приступ у стварном времену подацима и употребу тих података, укључујући личне податке, које су дали или генерисали, у контексту употребе релевантних основних услуга платформе (чл. 6. ст. 10);<sup>52</sup>

7. свим предузетницима који су трећа страна и који пружају услуге интернетског претраживача на њихов захтев и под праведним, разумним и недискриминишућим условима даје приступ подацима о рангирању, претрагама, кликовима и прегледима у вези с бесплатним и плаћеним претраживањем које генеришу крајњи корисници на његовим интернетским претраживачима. Сви такви подаци о претрагама, кликовима и прегледима који представљају личне податке морају бити у анонимном облику (чл. 6. ст. 11);<sup>53</sup>

---

<sup>51</sup> Надзорници приступа остварују корист од приступа великим количинама података које прикупљају пружајући основне услуге платформе, као и друге дигиталне услуге. Како би се осигурало да надзорници приступа не нарушавају могућност неограничене тржишне утакмице у подручју основних услуга платформе, крајњим корисницима, као и трећим странама које овласти крајњи корисник, требало би омогућити делотворан и непосредан приступ подацима које су пружили или који су генерисани њиховом активношћу на релевантним основним услугама платформе надзорника приступа. Надзорници приступа такође би требали осигурати примереним и висококвалитетним техничким мерама да крајњи корисници могу преносити податке слободно, континуирано и у стварном времену (преамбула 59).

<sup>52</sup> Пословни корисници који употребљавају основне услуге платформе које пружају надзорници приступа и крајњи корисници таквих пословних корисника пружају и генеришу велике количине података. Како би се осигурало да пословни корисници имају приступ релевантним подацима који су генерисани на тај начин, надзорник приступа на њихов би захтев требао осигурати делотворан и бесплатан приступ таквим подацима. Такав приступ требао би се дати и трећим странама с којима пословни корисник има уговор, а које делују као извршитељи обраде тих података за пословног корисника. Надзорници приступа требали би уједно осигурати континуиран приступ у стварном времену таквим подацима путем примерених техничких мера, примерице успоставом висококвалитетних апликацијских програмских решења или интегрисаних алата за мале пословне кориснике (преамбула 60).

<sup>53</sup> При пружању приступа подацима о претраживањима надзорник приступа требао би примереним средствима, као што је анонимизација личних података, осигурати заштиту личних података крајњих корисника, између осталог од могућег ризика поновне идентификације, без знатног смањења квалитета или корисности података. Подаци су анонимни ако су лични подаци неповратно измењени тако да се информације не односе на појединца чији је идентитет утврђен или се може утврдити или ако су лични подаци

8. за пословне кориснике примењује праведне, разумне и недискриминишуће опште услове приступа својим трговинама софтверских апликација, интернетским претраживачима и услугама интернетских друштвених мрежа наведеним у одлуци о утврђивању статуса (у ту сврху објављује опште услове приступа, укључујући алтернативни механизам за решавање спорова) (чл. 6. ст. 12);<sup>54</sup>

Ако пружа бројно независне интерперсоналне комуникационе услуге надзорник приступа (чл. 7) има обавезу да:

1. осигура да су основне функције његових бројно независних интерперсоналних комуникационих услуга интероперабилне с бројно независним интерперсоналним комуникационим услугама другог пружаоца који нуди или намерава нудити такве услуге у Унији, на начин да бесплатно и на захтев пружа потребну техничку подршку или слична решења која олакшавају интероперабилност;<sup>55</sup>

---

анонимизирани тако да се идентитет испитаника не може или више не може утврдити (преамбула 61).

<sup>54</sup> С обзиром на неравнотежу у преговарачкој моћи између надзорника приступа и пословних корисника њихових трговина софтверских апликација, надзорницима приступа не би смело бити допуштено наметање општих услова, укључујући услове у погледу одређивања цена, који би били непоштени или довели до неоправданог разликовања. Услови у погледу одређивања цена или други општи услови приступа требали би се сматрати непоштеним ако због њих долази до неравнотеже у погледу права и обавеза наметнутих пословним корисницима или ако се надзорнику приступа даје предност која је несразмерна услузи коју пружа пословним корисницима. Као мерило за одређивање јесу ли општи услови приступа поштени могу послужити: цене које наплаћују или услови које за исте или сличне услуге постављају други пружаоци трговина софтверских апликација, цене које наплаћује или услови које пружалац трговине софтверских апликација поставља за различите повезане или сличне услуге или различитим врстама крајњих корисника; цене које наплаћује или услови које пружалац трговине софтверских апликација поставља за исту услугу у различитим географским подручјима; цене које наплаћује или услови које пружалац трговине софтверских апликација поставља за исту услугу коју надзорник приступа пружа сам себи. Када се ради о механизму за решавање спорова, њиме се не би смело доводити у питање право пословних корисника да затраже правну заштиту пред правосудним органима у складу с правом Уније и националним правом (преамбула 62).

<sup>55</sup> Мањак интероперабилности омогућава надзорницима приступа који пружају бројно независне интерперсоналне комуникационе услуге да остварују корист од снажних мрежних ефеката, којима се доприноси ограничавању могућности тржишне утакмице. Осим тога, независно од тога да ли се повезују крајњи корисници паралелно на више платформи за исту сврху, надзорници приступа често пружају бројно независне интерперсоналне комуникационе услуге у оквиру свог екосистема платформе, чиме се додатно повећавају препреке уласку на тржиште за алтернативне пружаоце таквих услуга и повећавају трошкови крајњих корисника повезани са заменом. Зато су надзорници приступа дужни да бесплатно и на захтев трећим пружаоцима бројно независних интерперсоналних комуникационих услуга осигурати интероперабилност с

2. осигурава интероперабилност барем следећих основних функција ако сам пружа те функције својим крајњим корисницима: а) након навођења у одлуци о утврђивању статуса надзорника (када се ради о: слању текстуалних порука између двају појединачних крајњих корисника; дељењу слика, звучних порука, видеозаписа и других приложених датотека у комуникацији између двају појединачних крајњих корисника); б) у року од две године од утврђивања статуса (када се ради о: слању текстуалних порука унутар групе појединачних крајњих корисника; дељењу слика, звучних порука, видеозаписа и других приложених датотека у комуникацији између разговора у групи и појединачног крајњег корисника); в) у року од четири године од утврђивања статуса (када се ради о: звучним позивима између двају појединачних крајњих корисника; видеопозивима између двају појединачних крајњих корисника; звучним позивима између разговора у групи и појединачног крајњег корисника; видеопозивима између разговора у групи и појединачног крајњег корисника);

3. осигура ниво сигурности, укључујући пролазно шифровање ако је примењиво, у свим интероперабилним услугама, једнак оном који се пружа сопственим крајњим корисницима;

4. објављује стандардну понуду у којој се износе техничке појединости и општи услови интероперабилности с његовим бројно независним интерперсоналним комуникационим услугама, заједно с потребним појединостима о нивоу сигурности и пролазном шифровању (након објаве понуде сви пружаоци услуга могу захтевати интероперабилност са неким или свим основним функцијама које су наведене у тачки 2, с тим што је надзорник дужан да поступи у складу са захтевом у року од три месеца рачунато од његовог пријема, осим ако не докаже да је рок потребно продужити ради осигурања делотворне интероперабилности и потребног нивоа сигурности).

Надзорника приступа може да предузим мере с циљем осигурања да трећи пружаоци бројно независних интерперсоналних комуникационих услуга који упућују захтев за интероперабилност не угрожавају интегритет, сигурност и приватност његових услуга, под условом да су такве мере нужне и сразмерне те да их је надзорник приступа прописно оправдао.

Надзорник приступа је дужан да се усклади са обавезама утврђенима у напред наведеним чл. 5. до 7. у року од шест месеци након што је основна услуга платформе наведена у одлуци о утврђивању статуса надзорника (чл. 3. ст. 10). Када је на привременој основи за предузетника утврђен статус надзорника приступа (видети фусноту 33), на тог надзорника приступа могу

---

одређеним основним функцијама таквих услуга које пружају својим крајњим корисницима. Ради лакшег спровођења интероперабилности је надзорник је дужан да објави стандардну понуду у којој се наводе техничке појединости и општи услови интероперабилности с његовим бројно независним интерперсоналним комуникационим услугама (преамбула 64).

да се примене само једна или више обавеза из чл. 5. ст. од 3. до 6. и чл. 6. ст. 4., 7., 9., 10. и 13.<sup>56</sup> Комисија проглашава примењивим само оне обавезе које су примерене и потребне како би се дотични надзорник приступа спречио у томе да непоштеним средствима стекне чврст и трајан положај у подручју свог пословања (чл. 17. ст. 4. Уредбе ЕУ 2022/1925).

## **5. Суспензија и изузеће надзорника приступа од обавеза**

Ако надзорник приступа у образложеном захтеву докаже да би се усклађивањем с одређеном обавезом утврђеном у чл. 5., 6. или 7. која се односи на основну услугу платформе наведену у одлуци о утврђивању статуса због ванредних околности изван његове контроле угрозила привредна одрживост његовог пословања,<sup>57</sup> Комисија може донети извршни акт којим у целисти или делимично суспендује одређену обавезу из тог образложеног захтева („одлука о суспензији”). Комисија образлаже своју одлуку о суспензији навођењем ванредних околности којима се оправдава суспензија. Извршни акт је ограничен само на меру и трајање које је потребно за отклањање претње одрживости надзорника приступа. Комисија настоји да донесе извршни акт без одлагања, а најкасније три месеца након пријема образложеног захтева (чл. 9. ст. 1. Уредбе ЕУ 2022/1925).

Комисија сваке године преиспитује своју одлуку о суспензији, осим ако је у тој одлуци одређен краћи интервал. Након таквог преиспитивања Комисија у целисти или деломично укида суспензију или доноси одлуку да су услови за суспензију и даље испуњени (чл. 9. ст. 2. Уредбе ЕУ 2022/1925).

Комисија може, на основу образложеног захтева надзорника приступа или на сопствену иницијативу, донети извршни акт у коме утврђује своју одлуку, о

---

<sup>56</sup> За надзорнике приступа за које је Комисија утврдила тај статус, јер се може предвидети да ће у блиској будућности имати чврст и трајан положај, Комисија би требала увести само оне обавезе које су потребне и примерене како би се спречило да дотични надзорник приступа стекне непоштено чврст и трајан положај у свом подручју пословања. У вези с таквим надзорницима приступа у настајању Комисија би требала узети у обзир да је тај статус у начелу привремен и да би зато у одређеном тренутку требало одлучити да ли би такав предузетник, који пружа основне услуге платформе, требао подлегати целом скупу обавеза, које се примењују на надзорнике приступа, јер је стекао чврст и трајан положај или би требало укинути све претходно уведене обавезе јер услови за утврђивање тог статуса на крају нису испуњени (преамбула 74).

<sup>57</sup> Надзорник може да затражи суспензију одређене обавезе, у мери у којој је то потребно и у ванредним околностима које су изван његове контроле, као што је непредвиђени спољњи шок због којег је привремено и у знатној мери престала потражња крајњих корисника за релевантном основном услугом платформе, ако дотични надзорник приступа докаже да поступање у складу с одређеном обавезом угрожава привредну одрживост његова пословања (преамбула 66).

изузимању тог надзорника приступа, у целости или делимично, од одређене обавезе утврђене у чл. 5., 6. или 7. која се односи на основну услугу платформе наведену у одлуци о утврђивању статуса, ако је такво изузеће оправдано разлозима јавног здравља или јавне сигурности.<sup>58</sup> Комисија доноси одлуку о изузећу у року од три месеца након пријема потпуно образложеног захтева те подноси образложену изјаву у којој се износе разлози за изузеће. Такође, Комисија може да преиспита своју одлуку о изузећу ако разлог за изузеће више не постоји или најмање једном годишње. Након таквог преиспитивања Комисија у целости или делимично укида изузеће или доноси одлуку да су услови за изузеће и даље испуњени (чл. 10. Уредбе ЕУ 2022/1925).

Као што у уговорном праву због промењених околности може да дође до измене или раскида уговора,<sup>59</sup> тако због истих надзорник приступа може да буде у целости или делимично изузет од одређене обавезе или обавеза може да буде суспендована. И, као што се прихватањем промењених околности не вређа принцип обавезности уговора (*pacta sunt servanda*), тако се у овом случају не умањује императивност правила о обавезама надзорника, већ се само ограничава њихов апсолутни карактер. За разлику од уговорног права када позивању на промењене околности има места ако је испуњење обавезе постало отежано, до суспензије обавеза надзорника може да дође ако је због промењених околности (то може да буде било који спољњи догађај) угрожена одрживост његовог пословања, а када се ради о изузећу до тога може да дође само у ванредним околностима оправданим разлозима јавног здравља и сигурности.

## 6. Закључак

Принцип о потреби осигурања праведног и отвореног тржишта, односно неограничене тржишне утакмице, примењује се не само поводом регулисања класичног тржишта роба и услуга, већ и када се ради о дигиталном сектору и дигиталним услугама. Појава малог броја великих пружалаца дигиталних услуга велике привредне моћи, због чега је могућност неограничене тржишне утакмице битно смањена (постојећим или новим субјектима изузетно је тешко да се такмиче са њима или да им конкуришу, без обзира на то колико су ти

---

<sup>58</sup> У ванредним околностима оправданим искључиво разлозима јавног здравља или јавне сигурности, Комисија може одлучити да се одређена обавеза не односи на одређену основну услугу платформе. Ако је нанесена штета таквим јавним интересима, то би могло указивати на то да су трошкови извршења одређене обавезе за друштво у целини у одређеном ванредном случају превисоки и тиме несразмерни (преамбула 67).

<sup>59</sup> О томе: Петрић, С., *Измјена или раскид уговора због промјењених околности према новом ЗОО*, Зборник ПФ у Ријеци, бр. 1/2007, стр. 117; Дудаш, А., *Настанак и развој идеје о раскидању или измени уговора због промјењених околности*, Зборник радова ПФ у Новом Саду, бр. 1/2015, стр. 208.

субјекти на тржишту иновативни и ефикасни), подстакла је доношење Уредбе 2022/1925, која треба да допринесе даљем развоју дигиталног тржишта сагласно наведеном принципу.

У циљу заштите конкуренције у Уредби је разрађен нешто другачији правни оквир од онога који је постављен у Уговору о функционисању ЕУ<sup>60</sup> (чл. 101 – 106).<sup>61</sup> Заштита конкуренције, уз сузбијање штетних ефеката непоштене праксе, у основи се темељи на два стуба: један чине правила на основу којих пружалац услуга, ако испуни прописане критеријуме, стиче статус надзорника приступа, а други правила о обавезама (оне одговарају праксама за које се сматра да нарушавају конкуренцију или да су непоштене) надзорника поводом пружања основних услуга.

У поређењу са правилима којима се регулише класично тржиште, могло би се рећи да се надзорници приступа могу упоредити са онима који имају доминантан положај<sup>62</sup> на тржишту. Разлика је што се конкуренција нарушава, у случају доминантног положаја, предузимањем радњи, односно неодговарајућим понашањем чији су појавни облици правно дефинисани и тада се говори о злоупотреби доминантног положаја,<sup>63</sup> а у случају надзорника приступа, ако не поступа у складу са прописаним обавезама. Оно што је слично то је да је и прописивање појавних облика злоупотребе доминантног положаја, као и обавеза, пре свега оних којих су дужни да се придржавају лица којима је на привременој основи утврђен статус надзорника, у функцији не само заштите конкуренције и сузбијања непоштене праксе, већ и спречавања да поједини пружаоци услуга непоштеним средствима стекну доминантан положај, односно положај надзорника приступа.

De lege ferenda, у циљу избегавања спорних ситуација, сажимања правила којима се регулише тржишна утакмица, и дигитални сектор, уз навођење специфичности, требало би обухватити општим правилима којима се уређује конкуренција.

---

<sup>60</sup> Сл. лист ЕУ, бр. 202/47 од 7. 6. 2016.

<sup>61</sup> Према мишљењу појединих аутора неусклађеност Уредбе са Уговором може изазвати проблеме везано за примену, односно правну ефикасност Уредбе. О томе: Блажо, О., *Закон о дигиталним тржиштима – између тржишне регулације, правила конкуренције и правила непоштене трговинске праксе*, Страни правни живот, бр. 1/22, стр. 125.

<sup>62</sup> Доминантан положај има лице које, због своје тржишне снаге, може да послује на релевантном тржишту у значајној мери независно у односу на друге учеснике на тржишту (чл. 15. Закона о заштити конкуренције, Сл. гласник РС, бр. 51/2009, 95/2013).

<sup>63</sup> Злоупотреба доминантног положаја постоји не само ако се такав положај одржава, него и ако се до њега долази неодговарајућим понашањем. О томе: Вукадиновић, Р., *Међународно пословно право*, Крагујевац, 2005, стр. 376.

*Andrej Mićović, Ph.D., Associate Professor  
at the Faculty of Hotel Management and Tourism  
in Vrnjaska Banja, Univeristy of Kragujevac*

## **CORE DIGITAL PLATFORM SERVICES AND STATUS OF SERVICE PROVIDERS**

### ***Summary***

*The article analyzes the rules contained in EU Regulation 2022/1925, which are intended to ensure contestable and fair market in the digital sector. To that end, legislator introduced rules which enable digital service provider to acquire the status of the so-called gatekeeper, provided that certain criteria have been met. The gatekeeper needs to comply with a series of obligations in relation to business users and end users of respective core digital platform services (the list of core services is given in the Regulation) which are specified in the designation decision. All those obligations, which ensure contestability and fairness of the digital market, may be divided into two groups depending on the way they are defined: negative, which impose ban for gatekeeper from engaging in certain activities, and positive, which oblige gatekeeper to allow or grant certain conduct. If there are justified reasons, the gatekeeper can be completely or partially released from a certain obligation, by passing an act on suspension or exemption.*

**Key words:** *gatekeeper, core services, market, platform, end user, business user.*

### **Литература**

- Баришић, Д., *Регулација платформи за размену видеозаписа у ЕУ*, Загреб, 2022.  
Блажо, О., *Закон о дигиталним тржиштима – између тржишне регулације, правила конкуренције и правила непоштене трговинске праксе*, Страни правни живот, бр. 1/22.  
Варга, С., *Право конкуренције*, Нови Сад, 2007.  
Вукадиновић, Р., *Међународно пословно право*, Крагујевац, 2005.  
Дудаш, А., *Настанак и развој идеје о раскидању или измени уговора због промењених околности*, Зборник радова ПФ у Новом Саду, бр. 1/2015.  
Лукић, Р., Кошуткић, Б., *Увод у право*, Београд, 2004.  
Мићковић, М., *Хетерогеност услуга и хомогеност услужних правила*, Зборник радова: XXI век услуга и Услужног права Крагујевац, 2011.

Петрић, С., *Измјена или раскид уговора због промјењених околности према новом ЗОО*, Зборник ПФ у Ријеци, бр. 1/2007.

### **Интернет извори**

*Акт о дигиталним тржиштима: правила за дигиталне надзорнике приступа ради осигуравања отворених тржишта*, <https://digitalnakoalicija.hup.hr/akt-o-digitalnim-trzistima-pravila-za-digitalne-nadzornike-pristupa-radi-osiguravanja-otvorenih-trzista/>

*Акт о дигиталним тржиштима: осигуравање праведних о отворених дигиталних тржишта*, [https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/digital-markets-act-ensuring-fair-and-open-digital-markets\\_hr](https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/digital-markets-act-ensuring-fair-and-open-digital-markets_hr)

*Велика промјена на интернету: строжа правила и казне за дигиталне платформе у ЕУ*, <https://www.bankar.me/2022/11/01/velika-promjena-na-internetu-stroza-pravila-i-kazne-za-digitalne-platforme-u-eu/>

*Дигитално десетлеће Европе: дигитални циљеви за 2030*, [https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decade-digital-targets-2030\\_hr](https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decade-digital-targets-2030_hr)

*Какав је асистент и како функционише*, <https://bs.eyewater.com/kakav-je-asistent-i-kako-funkcionise/>

*Надзорници приступа и дигитална тржишта: ЕУ дигитална снага се наставља*, <https://geciclaw.com/sr/eu-digitalna-saga-nadzornici-pristupa/>

*Оперативни систем*, [https://sr.wikipedia.org/wiki/Оперативни\\_систем](https://sr.wikipedia.org/wiki/Оперативни_систем)

*Разлика између web прегледника и претраживача*, <https://hr.natapa.org/difference-between-web-browser-and-search-engine-80#menu-3>

*Рачунарство у облацима - Cloud computing*, <https://www.industrija.rs/vesti/clanak/racunarstvo-u-oblacima-cloud-computing>

*Сири највећи виртуелни помоћник на свету*, <https://it-mixer.com/siri-najveci-virtuelni-pomocnik-na-svijetu/>

*Ступа на снагу строжи закон којим ЕУ жели да обузда ИТ гиганте*, <https://mc.rs/stupana-snagu-strozi-zakon-kojim-eu-zeli-da-obuzda-it-gigante/za-medije/detaljno/1996>

*Тражилица и прегледник*, <https://hr.weblogographic.com/difference-between-search-engine-and-browser-7792>

*Шта доноси Акт о дигиталним тржиштима који је ступио на снагу у ЕУ?* <https://balkans.aljazeera.net/news/technology/2022/11/1/sta-donosi-akt-o-digitalnim-trzistima-koji-je-stupio-na-snagu-u-eu>

*Шта представља рачунарство у облаку (cloud computing)?* <https://www.netplanet.rs/index.php/clanci/55-sta-predstavlja-racunarstvo-u-oblaku-cloud-computing>

### **Правни извори**

Закон о заштити конкуренције, Сл. гласник РС, бр. 51/2009, 95/2013.

Уговор о функционисању ЕУ, Сл. лист ЕУ, бр. 202/47 од 7. 6. 2016.

Директива ЕУ 2015/1535 о утврђивању поступка пружања информација у подручју техничких прописа и правила о услугама информацијског друштва, Сл. лист ЕУ, Л 241 од 17. 9. 2015.

Директива ЕУ 2018/1808 о аудиовизуелним медијским услугама, Сл. лист ЕУ, Л 303 од 28. 11. 2018.

Директива ЕУ 2018/1972 о Европском закону електронских комуникација, Сл. лист ЕУ, Л 321 од 17. 12. 2018.

- Директива ЕУ 2016/1148 о мерама за високи заједнички ниво сигурности мрежних и информационих система широм Уније, Сл. лист ЕУ, Л 194 од 19. 7. 2016.
- Директива ЕУ 2002/58 о приватности и електронским комуникацијама, Сл. лист ЕУ, Л 201 од 12. 7. 2002.
- Уредба ЕУ 2022/1925 о праведним тржиштима са могућношћу неограничене тржишне утакмице у дигиталном сектору и измени директива 2019/1937 и 2020/1828, Сл. лист ЕУ, Л 265 од 27. 10. 2022.
- Уредба ЕУ 2021/1232 у погледу технологија које се употребљавају за обраду података у циљу борбе против сексуалног злостављања деце на интернету, Сл. лист ЕУ, Л 274 од 30. 7. 2021.
- Уредба ЕУ 2019/1150 о промовисању праведности и транспарентности за пословне кориснике услуга интернетског посредовања, Сл. лист ЕУ, Л 186 од 11. 7. 2019.
- Одлука 2022/2481 о програму политике за дигиталну десетогодишњицу до 2030. године, Сл. лист ЕУ, Л 323 од 19. 12. 2022.
- Саопштење Комисије о доношењу декларације о дигиталним правима и начелима за дигиталну десетогодишњицу, Брисел, 26. 1. 2022, COM(2022) 27 final